

Ärakiri
Ärisaladused välja võetud

Otsus

Tallinn

28.12.2010.a nr 5.1-5/10-034

Philip Morris Eesti Osahingu suhtes alustatud haldusmenetluse lõpetamine

1. Menetluse alustamine

Konkurentsiamet alustas 11.10.2004.a haldusmenetlust eesmärgiga analüüsida Philip Morris Eesti Osahingu (edaspidi: *PME*) poolt läbiviidavate KOOS kaubandusprogrammide (edaspidi: *KOOS programmid*) mõju konkurentsi olukorrale tubakatoodete müügiturul ja PME tegevuse vastavust konkurentsiseaduse (edaspidi: *KonkS*) §-le 16. Menetluse alustamise ajendiks oli Konkurentsiameti tutvumine PME poolt väljatöötatud KOOS programmi esitleva materjaliga, mis sisaldas programmi struktuurilist ülesehitust, programmis osalemise reegleid ja üldtingimusi.

2. Haldusmenetluse sisu

Haldusmenetluse käigus koondus Konkurentsiameti tähelepanu KOOS programmide reeglites sisalduvatele tingimustele, mille kohaselt oli jaemüüjal kohustus eraldada teatud osa sigarettide jaemüügikohas eksponeerimiseks ettenähtud riiulipinnast PME poolt turustatavatele sigarettidele (nn pinnaosalepe). Haldusmenetluse käigus selgus, et PME on lisaks KOOS programmile sõlminud jaemüüjatega ka muid lepinguid, mis sisaldavad PME poolt turustatavate sigarettide jaemüügikohas väljapaneku osas KOOS programmi tingimustega sarnaseid tingimusi (edaspidi: *turustuslepingud*), mistõttu olid käesolevas haldusmenetluses uurimise objektiks ka nimetatud turustuslepingud.

Haldusmenetluse käigus uuris Konkurentsiamet PME poolt vastavate pinnaosalepete kasutamise mõju konkurentsi olukorrale tubakatoodete hulgemüügil ning sellest tulenevalt KonkS §-s 16 ja Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi: ELTL) artiklis 102 (endine EÜ asutamislepingu artikkel 82) sätestatud turgu valitseva seisundi kuritarvitamise keelu võimalikku rikkumist PME poolt.

3. Menetlusosaline

Philip Morris Eesti Osühing (äriregistri kood 10030798, aadress Tartu mnt 43/F.R.Kreutzwaldi 24, Tallinn, 10147). Põhitegevusala äriregistri andmete kohaselt – tubakatoodete hulгимүүк.

4. Faktilised asjaolud

4.1. PME ja teiste tööstuslikult toodetud sigarettide hulгимүүгига tegelevate ettevõtjate tegevus

PME kuulub rahvusvahelisse Philip Morris International kontserni, kelle tooteid müüakse ligikaudu 160 riigis.¹ Philip Morris International'ile kuulub tema kodulehekülje andmetel tööstuse tugevaim ja mitmekülgseim tooteportfell, millesse kuulub seitse maailma viieteistkümnest populaarseimast sigarettibrändist, sealhulgas maailma number üks sigarettibränd *Marlboro* ning neljandal kohal olev bränd *L&M*.²

PME peamiseks tegevusalaks Eestis on Philip Morris International kaubamärke *Marlboro*, *L&M*, *Parliament*, *Philip Morris*, *Bond Street*, *Next* ja *Red&White* kandvate tubakatoodete hulгимүүк.³ Vastavalt PME poolt haldusmenetluse käigus Konkurentsiametile esitatud andmetele oli PME tooteportfellis 2008. a märtsi seisuga kokku 31 sigarettibrändi / brändivarianti. Lisaks hulгимүүгига tegeleb PME ka eelnimetatud kaubamärkide müügiarenduse ja turunduskommunikatsioonidega.⁴

Käesoleva haldusmenetluse alustamise ajal tegelesid tööstuslikult toodetud sigarettide hulгимүүгига Eestis peale PME veel kuus ettevõtjat: Gallaher Eesti OÜ, JTI Marketing and Sales OÜ, Scandinavian Tobacco Eesti AS, British American Tobacco, Imperial Tobacco ning OÜ Tremaco. Aastatel 2007 ja 2008 rahvusvahelisel tasandil toimunud ülevõtmiste tulemusena on käesolevaks ajaks nimetatud viiest ettevõtjast saanud kolm: JTI Marketing and Sales OÜ, British American Tobacco Estonia AS ning Imperial Tobacco Estonia OÜ. Sarnaselt PME-ga kuuluvad ka nimetatud kolm ettevõtjat rahvusvahelistesse tubakatootjate kontsernidesse (vastavalt Japan Tobacco International, British American Tobacco ja Imperial Tobacco kontserni) ning turustavad Eestis asjaomaste rahvusvaheliste tubakatootjate poolt pakutavaid sigarettibrände.

PME turuosa tööstuslikult toodetud sigarettide hulгимүүгига Eestis on aastatel 2003 – 2009 püsinud ligikaudu [...] % juures, ulatudes teatud aastatel ka [...] %. Teiste tööstuslikult toodetud sigarettide hulгимүүгига turuosad on olnud vastaval ajavahemikul märgatavalt madalamad.

4.2. PME pinnaosalepped

PME töötas KOOS kaubandusprogrammi välja ning rakendas seda alates 2003. aastast kuni 2008. aasta lõpuni. Tegemist oli sigarettide jaemüügiga tegelevatele ettevõtjatele suunatud müügiarendusprogrammiga. Seejuures ei eksisteerinud ühtainsat kaubandusprogrammi, vaid igal aastal kehtis eraldiseisev programm - vastavalt KOOS 2003, KOOS 2004, KOOS 2005, KOOS 2006, KOOS 2007 ning KOOS 2008. Menetluse käigus esitas PME Konkurentsiametile

¹ Kätesaadav arvutivõrgus: http://www.pmi.com/eng/about_us/pages/about_us.aspx, 07.12.2010.a.

² Kätesaadav arvutivõrgus: http://www.pmi.com/eng/our_products/pages/our_products.aspx, 07.12.2010.a.

³ Kuni 2007. a maini kuulusid PME tootevalikusse ka JAW Invest OY kaubamärgid Trend ja Form, mida PME importis ja müüs hulгимүүгига korras Tremaco OÜ'le.

⁴ PME majandusaasta aruanne 2009.

aastateks 2004 – 2008 väljatöötatud KOOS programmi materjalid kogumike näol, mida PME edastas jaemüüjatele.

KOOS programm oli igal aastal kehtestatud programmi reeglites kindlaksmääratud perioodiks, mis oli ligikaudu [...⁵ ...⁶]. Programmis osalemiseks sõlmis jaemüüja PME-ga viimase poolt väljatöötatud vormi põhjal osalemislepingu, mille osaks olid ka KOOS reeglid ja üldtingimused (v.a. KOOS 2004, mille puhul ühinemine programmiga toimus avalduse alusel). Osalemislepingus fikseeriti muuhulgas ära, millise müügikohaga jaemüüja programmis osaleb, osalemisperiood, osalemistase, [...], PME poolt pakutavatele sigarettidele eraldatud kohtade arv riivulis, [...] jm.

Programmiperioodi jooksul osutas programmis osalev jaemüüja PME-le turustusteenuseid, mis seisnesid muuhulgas selles, et programmis osaleja [...] eraldas stendides PME toodete eksponeerimiseks ja väljajagamiseks lepingu eritingimustes kokkulepitud arvu positsioone [...].

Aastatel 2003 – 2004 olid KOOS programmid üles ehitatud kolme erineva tasandina: 1) kuld, 2) hõbe ja 3) pronks tasand. Osalemistasandi sai valida jaemüüja selle järgi, kui suure osakaalu müügikoha väljapanekust ta oli valmis eraldama PME turustatavale toodangule. Kuld tasemel osalemiseks pidi jaemüüja väljapanekust moodustama PME toodang [...] %, hõbe tasandil osalemiseks [...] % ning pronks tasandil osalemiseks [...] %. Kuld ja hõbe tasandil osalemiseks oli tingimuseks, et jaemüüja [...], pronks tasandil osalemiseks võis jaemüüja [...]. KOOS 2008 programmis erinevaid osalemise tasandeid enam ei olnud ning PME turustatavate toodete väljapaneku osakaal sigaretiriivulis pidi iga KOOS osaleja puhul olema [...] %.

Kõigi KOOS programmide reeglite kohaselt tegi PME esindaja programmiperioodi jooksul kontrolli eesmärgil programmiga ühinenud jaemüügikohta kindla arvu visiite, mille käigus ta premeeris müügikohta osutatud turustusteenuste eest punktide andmisega. Punktide saamise eelduseks oli igal aastal tingimus, et müügikoht täitis visiidi hetkel programmis osalemise tingimusi [...]. KOOS 2008 reeglite kohaselt sõltus punktide arv osaleva müügikoha [...], eelnevate aastate KOOS programmide puhul [...]. Müügikoha poolt kogutud punktid arvestati [...] ning kogutud summa eest sai KOOS programmis osaleja PME-lt [...].

06.05.2008.a teabe nõudega palus Konkurentsiamet PME-lt teavet selle kohta, kas PME on lisaks programmi KOOS osalemislepingutele sõlminud jaemüüjatega muid PME poolt pakutavate sigarettide turustamist puudutavaid lepinguid, mille alusel PME on paigaldanud jaemüügikohta oma sigaretiriivulid ja/või mis kehtestavad jaemüüjatele nõude(d) eksponeerida PME poolt pakutavaid sigarettibrände jaemüügikohtades teatud kindlal viisil või ulatuses (turustuslepingud). Vastavalt Konkurentsiameti poolt määratule, esitas PME 30.05.2008.a Konkurentsiametile kronoloogilise nimekirja kõigist jaemüüjatega sõlmitud kehtivatest turustuslepingutest ning vastava nimekirja põhjal ära kirja igast kümnendast lepingust, mis oli sõlmitud jaemüüjaga, kes ei osalenud turustuslepinguga hõlmatud müügikoha osas KOOS 2008 programmis. PME poolt esitatud turustuslepingute nimekirjast nähtus, et PME on alates 2002. a juulist sõlminud [...] jaemüüjaga turustuslepingud, millega on nimekirja kohaselt ühtekokku hõlmatud ligikaudu [...] jaemüügikohta (mõni leping hõlmab ühe jaemüüja mitut müügikohta). Nimekirja põhjal Konkurentsiametile esitatud [...] turustuslepinguga oli nimekirja kohaselt hõlmatud [...] müügikohta.

⁵ KOOS 2004, KOOS 2005 ja KOOS 2006.

⁶ KOOS 2007 ja KOOS 2008.

Lisaks ülalnimetatud [...] turustuslepingule, palus Konkurentsiamet 08.12.2008.a teabe nõudega PME-l esitada Konkurentsiametile ära kirjad turustuslepingutest, mis PME-l on sõlmitud jaemüüjatega [...] ⁷. Tegemist on suuremate jaemüüjatega, kellel on PME poolt 30.05.2008.a esitatud turustuslepingute nimekirja kohaselt [...].

PME poolt Konkurentsiametile esitatud turustuslepingutest nähtus, et tegemist on erinevatel aastatel väljatöötatud tüüplepingutega, mis oma tingimustes erinevad sisuliselt üksnes [...], neis PME turustatavatele toodetele eraldatavate kohtade arvu (pinnaosa) ning [...] poolest.

Turustuslepingute kohaselt [...] jaemüüja [...], eraldades neile eksponeerimiseks ja väljajagamiseks stendides kokkulepitud ruumi ning [...]. PME omalt poolt paigaldab turustuslepingu alusel jaemüügikohta stendi(d) [...].

Kõigi PME poolt Konkurentsiametile esitatud turustuslepingutega on PME broneerinud tema poolt turustatavatele sigaretimarkidele teatud arvu kohti PME poolt jaemüügikohta paigaldatud stendile ⁸. PME toodetele PME riiulites eraldav osa erineb lepinguti, varieerudes Konkurentsiametile esitatud lepingutes [...] %-st kuni [...] %-ni.

Enamikest PME poolt esitatud turustuslepingutest nähtus, et need [...]. [...] Konkurentsiametile esitatud turustuslepingust (sh [...] turustuslepingust) nähtus, et need on [...].

05.01.2009.a vastuses Konkurentsiameti 08.12.2008.a teabe nõudele teatas PME, et [...]. 28.01.2009.a teabe nõudega soovis Konkurentsiamet PME-lt infot selle kohta, kui mitme KOOS 2008 programmis osalenud jaemüüjaga on PME turustusteenuse lepingud sõlminud, paludes ühtlasi esitada Konkurentsiametile ära kirjad vastavatest kehtivatest lepingutest.

11.02.2009.a kirjaga esitas PME Konkurentsiametile nimekirja kõigist [...] turustuslepingutest, mis on sõlmitud nende jaemüüjatega, kes osalesid KOOS 2008 programmis ning vastavalt Konkurentsiameti juhiste, ära kirja igast nimekirjas esitatud kümnendast lepingust. PME poolt esitatud nimekirjast nähtub, et PME on 2008. a lõpus sõlminud [...] turustuslepingud ühtekokku [...] jaemüügikohaga.

Ka 2008.a lõpus PME poolt sõlmitud [...] turustuslepingute näol on tegemist tüüplepingutega, mis oma tingimustes erinevad sisuliselt üksnes [...] poolest. [...] turustuslepingute kohaselt lepivad pooled kokku [...]. PME omalt poolt premeerib jaemüüjat marketingiteenuste eest, [...].

[...] turustuslepingute lisades, milles on kokku lepitud eritingimused nagu [...].

4.3. Ettekirjutuse eelnõu

Haldusmenetluses kogutud teabe põhjal koostas Konkurentsiamet 2008.a suvel ettekirjutuse eelnõu, milles leidis, et PME omab KonkS § 13 lg 1 tähenduses turgu valitsevat seisundit tööstuslikult toodetud sigarettide hulgimüügi kaubaturul Eesti Vabariigi territooriumil ning, et PME praktika pinnaosalepete kasutamisel võib olla vastuolus KonkS §-s 16 sätestatud turgu valitseva seisundi kuritarvitamise keeluga. Nimetatud eelnõu saatis Konkurentsiamet 27.08.2008.a arvamuse ja vastuväidete esitamiseks PME-le.

⁷ [...] sõlmitud turustusleping langes [...] valitud turustuslepingu hulka ning selle esitas PME Konkurentsiametile 30.05.2008.a.

⁸ [...].

15.10.2008.a esitas PME Konkurentsiameti ettekirjutuse eelnõule oma arvamuse ja vastuväited, milles leidis, et PME-l puudub turgu valitsev seisund ning et PME pinnaosalepped ei ole õigusvastased ning ei kahjusta konkurentsi ega tarbijaid.

4.4. Edasised menelustoiuingud

PME 15.10.2008.a vastuväidete järgselt küsis Konkurentsiamet jaemüüjatel, PME-lt ja teistelt Eestis sigarettide hulгимüügiga tegelevatel ettevõtjatel täiendavalt teavet, mille abil hinnata PME pinnaosalepete mõju konkurentsile tööstuslikult toodetud sigarettide hulгимüügi kaubaturul.

Ajavahemikul juuli 2009.a – aprill 2010.a toimus Konkurentsiameti ja PME esindajate vahel mitmeid kohtumisi, mille raames kumbki pool selgitas oma seisukohti selles osas, kuidas PME poolt kasutatavad pinnaosalepped võivad mõjutada konkurentsi tööstuslikult toodetud sigarettide hulгимüügil. Täiendavalt saatis Konkurentsiamet 07.05.2010.a PME-le kirjalikult selgitused selle kohta, kuidas PME pinnaosalepped Konkurentsiameti hinnangul konkurentsi kahjustavad. Nimetatud dokumendis märkis Konkurentsiamet, et ameti hinnangul piiravad PME poolt kasutatavad pinnaosalepped PME-ga konkureerivate sigarettide hulгимüüjate võimalusi efektiivselt konkureerida, millest tingituna on omakorda takistatud tarbijate huvidest lähtuva vaba konkurentsi arenemine sigarettide hulгимüügil. Konkurentsiamet selgitas, et PME poolt kasutatavate pinnaosalepete tõttu võivad PME konkurentide tooted jääda jaemüügikohtades, kus asuvad PME sigaretiriiulid, tarbijatele eksponeerimisel halvemusse või halvemal juhul üldse mitte müügile pääseda, kuna pinnaosalepete kaudu sulgeb PME konkureerivate sigarettide hulгимüüjate jaoks osa jaemüügikohas sigarettide eksponeerimiseks kasutatavast pinnast ning PME konkurendid peavad sellisel juhul rahulduma oma toodete väljapanemisel pinnaga, mille PME on oma riuli(te)l n-õ vabaks jätnud või saavutama jaemüüjaga kokkuleppe sigarettide väljapanekuks mujal. Samuti tõi Konkurentsiamet välja, et PME poolt kasutatavad pinnaosalepped raskendavad konkurentide poolt uute toodete turuletoomist, vähendavad PME-le teistelt sigarettide hulгимüüjatel lähtuvat konkurentsipurvet ning et pinnaosalepped võivad mõjutada ka tarbijate eelistusi PME kasuks.

4.5. PME ettepanek parandada konkurentsi olukorda kaubaturul

Konkurentsiameti ja PME esindajate vahel 20.07.2010.a toimunud kohtumisel jäi PME oma seisukoha juurde, mille kohaselt ei saa PME hinnangul tema pinnaosalepetel olla Konkurentsiameti poolt väljendatud mõju, kuna (i) nõ reserveeritud sigaretiriiuli pind on mõistlik ja jätab rohkesti ruumi konkureerivatele brändidele; (ii) konkurendid on vabad konkureerima sigaretiriiulite paigaldamise osas; (iii) konkurendid on olnud ja on võimelised lanseerima uusi tooteid, laienema ja kaubaturul konkureerima; ning (iv) üleüldiselt on pinnaosalepped parandanud jaemüüjate poolt pakutavate teenuste kvaliteeti. Samas leidis PME, et ta on siiski valmis vabatahtlikult rakendada teatud meetmeid selleks, et parandada konkurentsi olukorda tööstuslikult toodetud sigarettide hulгимüügi kaubaturul Eestis.

Järgnevalt esitas PME Konkurentsiametile PME juhatuse liikmete poolt 17.12.2010.a allkirjastatud dokumendi, milles olid välja toodud PME poolt kohaldatavad meetmed konkurentsi olukorra parandamiseks tööstuslikult toodetud sigarettide hulгимüügil. Vastavate meetmete kohaselt rakendab PME oma pinnaosalepetes järgnevaid tingimusi:

Esiteks, [...].

Teiseks, [...].

PME poolt pakutud meetmete kohaselt vastaksid kõik pärast [...]a PME poolt sõlmitavad pinnaosalepped eelkirjeldatud tingimustele ning kõik enne [...]a sõlmitud pinnaosalepped viiks PME eelkirjeldatud tingimustega kooskõlla [...].

5. Õiguslik hinnang

Käesoleva haldusmenetluse raames uuris Konkurentsiamet PME poolt kasutatavate KOOS programmide ning PME poolt jaemüüjatega sõlmitud turustuslepingute tingimuste, mis kohustasid jaemüüjat eraldama teatud osa jaemüügikohas sigarettide eksponeerimiseks ettenähtud riulipinnast PME sigarettidele (pinnaosalepe), mõju konkurentsi olukorrale tööstuslikult toodetud sigarettide hulгимүүgi kaubaturul ning vastavust KonkS §-le 16 ja ELTL artiklile 102, mis kehtestavad turgu valitseva seisundi kuritarvitamise keelu.

Konkurentsiamet on menetluse käigus PME-le avaldanud, et Konkurentsiameti hinnangul omab PME tööstuslikult toodetud sigarettide hulгимүүgi kaubaturul Eestis turgu valitsevat seisundit ning et PME poolt jaemüüjatega tööstuslikult toodetud sigarettide väljapanekuks ettenähtud riulipindade osas pinnaosalepete kasutamine võib olla vastuolus KonkS §-s 16 sätestatud turgu valitseva seisundi kuritarvitamise keeluga. PME leidis, et tal ei ole turgu valitsevat seisundit ning et PME pinnaosalepped ei ole õigusvastased ega kahjusta konkurentsi.

PME on esitanud Konkurentsiametile PME juhatuse liikmete poolt 17.12.2010.a allkirjastatud kirja, mille kohaselt on PME vabatahtlikult nõustunud, et nõuab jaemüüjatelt PME poolt jaemüügikohta tasuta paigaldatud sigarettide väljapaneku seadmetes pinnaosa eraldamist üksnes proportsionaalselt PME turuosale Eesti tööstuslikult toodetud ja aktsiisiga maksustatud sigarettide turust [...]. Ühtlasi on PME nõustunud, et jaemüüja poolt põhjendatud taotluse esitamise korral rakendab PME oma võimaluste piires majanduslikult ratsionaalseid meetmeid, mis on suunatud müügikohas sigarettide väljapanekuks mõeldud pinna suurendamisele.

Konkurentsiamet on seisukohal, et PME poolt väljapakutud meetmed parandavad oluliselt konkurentsi olukorda tööstuslikult toodetud sigarettide hulгимүүgi kaubaturul Eestis. Pakutud meetmed seavad piirangu PME poolt jaemüügikohta paigaldatud sigarettide väljapanekuseadmetel kasutatava pinnaosaleppe ulatusele jaemüügikohas ning annavad jaemüüjale võimaluse [...]. Konkurentsiameti hinnangul tagavad PME poolt pakutud meetmed teistele Eestis tegutsevatele sigarettide hulгимүүjatele piisavad võimalused oma tooteid jaemüügikohades turustada, luues seeläbi tingimused tarbijate huvidest lähtuvaks piiramata konkurentsiks tööstuslikult toodetud sigarettide hulгимүүgi kaubaturul.

Vastavalt KonkS § 63⁴ lg 1 punktile 3 võib Konkurentsiamet menetluse lõpetada, kui ettevõtja on oluliselt parandanud konkurentsi olukorda kaubaturul. Kuivõrd PME poolt endale võetud kohustused parandavad oluliselt konkurentsi olukorda tööstuslikult toodetud sigarettide hulгимүүgi kaubaturul Eestis, siis leiab Konkurentsiamet, et käesoleva menetluse jätkamiseks puudub vajadus ning menetlus tuleb KonkS § 63⁴ lg 1 punkti 3 alusel lõpetada. Eeltoodut arvestades puudub ühtlasi vajadus uurida, kas ELTL artiklit 102 on rikutud või mitte.

Lähtudes eeltoodust ja juhindudes KonkS § 63⁴ lg 1 punktist 3,

otsustan

lõpetada Philip Morris Eesti OÜ suhtes alustatud haldusmenetluse.

/allkirjastatud digitaalselt/

Märt Ots
Peadirektor

Käesoleva otsuse peale võib esitada vaide Konkurentsiameti peadirektorile haldusmenetluse seaduses sätestatud korras või kaebuse Tallinna Halduskohtule 30 päeva jooksul, arvates käesoleva otsuse teatavakstegemisest.

*Ärakiri on Konkurentsiameti 28.12.2010.a otsuse nr 5.1-5/10-034 originaaliga samane.
Ärakirjas on ärisaladuseks loetud teabe asemel kasutatud tähist [...].*

*07.02.2011.a
Triin Antsov, Konkurentsiameti järelevalveosakonna nõunik*